

Ruttkai Éva Latinovits Zoltánról

Amikor a rádiót még Sorvasztónak, Sorvinak neveztük, a „Három-T” (Tiltás, Tűrés, Támogatás) kaffkai útvesztőiben eltévednünk bevett szokás volt. Sem a T-k zónáiban kóborolt vándorok, sem mi, riporterek nem ismertük az útvesztők pontos járatait. Így az öreg Sorvi akarva-akaratlanul mikrofonhoz, olykor kenyérkiegészítéshez juttatta a börtönből, hallgatásból, nem-támogatásból épp csak előlábadozókat. Pár név a mai protokoll betartása nélkül: Kodolányi János, Németh László, Déry Tibor, Csóóri Sándor, Benjámín László, Fekete Sándor, Eörsi István, Mátyás Iván, Csurka István, Göncz Árpád... És megannyi színész, zenész, popénekes, rendező, a száját be nem fogó, aláírogató ifjanc. Nekünk, úgynevezett tájékoztatlanságunkért prémiumelvonás, főhivatású kritikusok intó szava, mély hallgatás, fegyelmi, más munkahelyre javasolás járt.

Most, hogy a rádió „nemzeti médiává” nőtte ki magát, néhányunknak — akik még élünk — hiteles hangdokumentumok birtokában nem árt felfrissítenünk emlékeinket.

Igazi kóbor lovag, kődszurkáló volt Latinovits Zoltán. 1961-ben, egy vidéki színházi esten Ruttkai Éva fedezte fel, és ajánlotta Várkonyi Zoltánnak, ő pedig a rádiószínház akkori vezetőjének és egyik dramaturgjának. Így lehetett az ismeretlen színész Rómeó, először a rádióban. Megrendítő hallgatni a régi felvételt, mint hívja elő Ruttkai elemezhetetlen tehetsége Latinovitsét is.

Kóborlásai közben mindig megpihen a rádióban, 1967-ben Petőfi Apostolának a címszereplője. Ezen a hangszalagon már jól kivehető, hogyan változtatja meg hangját, de még arcminimálját is az indulat, a ha-

rag, és a már jelen lévő kételkedés, a depresszió csendje is.

Az első infarktussal elkezdődnek a betegségek. Levél szól arról, hogyan segít a rádió a szerepek mellett. Kelt: 1972. december 28-án. „... Külön köszönöm a betegségek között mentőövként érkezett kiemeléseket, a prémiumot. Sok szeretettel: Zoli.”

A szalagtárban őrzik Ruttkai Éva visszaemlékezését Latinovits veszprémi rendezéseiről: „Csodálatos, keserves évek voltak. Az ő lég-

köre, tehetsége szeretetet árasztott. Mégis meg kellett kapnia a felmondó levelét. Az igazgatója túl soknak tartotta tehetségét.”

A felmondás heteiben azonban a Faust főszerepét játssza a rádióban. Hat hétig fegyelmezetten, késés, elmaradás, panaszszó nélkül, keményen dolgozik. Az utolsó felvétel után engedi meg magának az üveg konyakadta feloldozást és rendezőjének a vallomást: Veszprémben sem dolgozhat tovább!

A rádió rendezésében

mondja el egy zeneakadémiai esten *Vörösmarty Á vén cigány* című versét. Az este legendás. Tóth Dezső bevezető szavai úgy felbőszítik, hogy be kell lökni a színpadra. Szinte sístereg a dühe, dobbant és kiált. A közönség megdermed, némultan figyel. A sérelem azután átvált versbe, az elmondhatatlan refrén kilencféleképpen hangzik el: hal-kan, hetykém, kétkedőn, düh-hel, fájdalommal, reménykedve, diadallal, hitévesztetten, végül biztatva mégis: „Húzd rá cigány!”...

Egyre szaporodó, súlyosodó betegségei között a rádióban nem értik félre rendbontásait, nem tartják összeférhetetlennek, jó szerzőktől jó főszerepet játszik... *Jézust Lendvay György* hangjátékában. A beszédet az Olajfák hegyén sehogyan se tudja elmondani. Arcizmai merevek, görcsös, nem tudja kiejteni a szavakat. Mindenki kimegy a stúdióból, mert mindenki érzi, hogy valami történni fog. A társak, a rendező, a technikusok lehasalnak a keverőpultok alá és kivárják, amíg elmondja. Mert elmondja! Egyetlen hiba, ismétlés nélkül, hibátlan szépséggel.

Az utolsó rádiófelvétel 1976. június 3-án. Ismét drámai körülmények között tudja csak elmondani a rövid Ady-verset. Utána megállapodik a főrendezővel, hogy hétfőtől leszerződik a rádióhoz. Ha kijön a kórházból, az első időben a bementéssel foglalkozik, később adásrendező, majd rendező lesz.

A megállapodás öröme elengedik a szombati felvételtől, hiszen hétfőtől munkatársak, a felvétel bármelyik nap befejezhetik... akár hétfőn is.

De ezt a felvételt vele se hétfőn, se máskor befejezni már nem tudták...

Tomkai Csilla